

Päivi Ylikorpi

KISSANHOIDON KÄSIKIRJA

**Kissan käyttäytyminen, käsittely,
perushoito ja ruokinta**

Art House
Helsinki

Kirjoittaja on saanut tukea Haavikko-säätiöltä sekä Klinikkaeläinhoitajat ry:ltä.

© Päivi Ylikorpi ja Art House Oy

3., uudistettu laitos

ISBN 978-951-884-696-6

KL 67.452

Art House Oy

Bulevardi 19 C

00120 Helsinki

09 694 0752

info@arthouse.fi

www.arthouse.fi

Kannen suunnittelu: Ville Laihonen

Kansi: Mikko Valtavaara

Kissantassulogo: Satu Kontinen

Taitto ja kaaviot: Sisko Honkala

Kannen kuvat: Päivi Ylikorpi (iso kuva ja ylin pikkukuva),
Elina Lilja (keskimmäinen pikkukuva) ja Hanna Härtsiä (alin pikkukuva)

Valokuvat s. 17 © Orhan Cam/Shutterstock.com; s. 19 & 44: Iines ja Viivi Kuusinen;
s. 27: Hefin Owen/Flickr.com CC BY-SA 2.0; s. 37, 41, 139 & 137 (kolme alinta) © Jane Burton/
Warren Photographic; s. 89 © Alan49/Shutterstock.com; s. 105, 107 & 240: Elina Lilja; s. 120, 242
& 153 (alempi kuva): Anne Ekholm; s. 135 © iStockphoto.com/ GlopalP; s. 137 (ylin kuva) © Eric
Isselee/Shutterstock.com; s. 153 (ylempi kuva) © iStockphoto.com/ ViviSuArt; s. 188 © karamysh/
Shutterstock.com; s. 196 © Jennifer Forster; s. 235: Jessica Fiess-Hill/Flickr.com CC BY 2.0;
s. 276 © Erik Lam/Shutterstock.com; s. 379 © iStockphoto.com/ HAYKIRDI.

Painopaikka: Tallinna Raamatutrükikoda, Tallinna 2018

Sisällys

Saatesanat i

Esipuhe v

1

Elintavat ja käyttäytyminen 13

Elinkaari 14

Pentuvaihe 14

Vieroitusikä 23

Nuoruus 25

Aikuisuus ja ikääntyminen 26

Vanhenevan kissan hyvinvoinnin tukeminen 28

Kognitiivisen toiminnan muutokset 32

Ikääntyvä kissa eläinlääkärillä 34

Lisääntyminen 36

Sukupuolinen kehitys, kiimakäyttäytyminen
ja parittelu 36

Tiineys ja synnytys 42

Saalistuskäyttäytyminen 47

Aistit ja anatomia 50

Saalistustaitojen kehittyminen 57

Saaliin kiinni ottaminen, tappaminen ja
syöminen 59

Saaliilla leikkiminen 61

Saaliin kotiin kantaminen 64

Saaliin valinta 66

Saalistustehokkuus ja siihen vaikuttavat
seikat 71

Kissojen vaikutus saaliseläinpopulaatioihin 75

Sosiaalisuus	79
Kissayhteisön synty	81
Kissayhteisön rakenne ja hierarkia	83
Lemmikkikissojen väliset suhteet	87
Dominanssi lemmikkikissoilla	91
Miten kissojen rauhaisaa yhteiseloä voi edistää?	94
Uuden kissan tuominen kissayhteisöön	96
Kissan ja ihmisen suhde	101
Sosiaalistumiskausi ja pennun totuttaminen	104
Elinpiiri ja sen merkintä	109
Elinpiirin rakenne ja osat	109
Elinpiirin koko ja ominaisuudet	110
Elinpiirin ja reviirin merkintä	115
Viestintä	123
Kemiallinen viestintä	125
<i>Naamaferomonit</i>	127
<i>Virtsan ja ulosteen feromonit</i>	129
<i>Tassunpohjien feromonit</i>	130
<i>Anaalialueen feromonit</i>	130
<i>Genitaalialueen feromonit</i>	131
<i>Nisien alueelta erittyvät feromonit</i>	131
<i>Hälytysferomonit</i>	132
<i>Feromonien terapeuttinen käyttö</i>	132
Eleet, ilmeet ja asento	135
<i>Asento, jalat ja häntä</i>	136
<i>Korvat</i>	141
<i>Silmät</i>	141
<i>Suu</i>	142
Äänet	143
<i>Naukuminen</i>	143
<i>Kehrääminen</i>	145
<i>Tervehdyskurina</i>	146
<i>Sähinä</i>	148
<i>Murina</i>	148
<i>Mouruaminen, ulina ja räähkyminen</i>	148
Ihmisen ja kissan välinen kommunikointi ja väärinymmärrykset	149

Tarpeidentekokäyttäytyminen	152
Kuivikelaatikot ja niiden huolto	156
Kuivikkeet	161
Kuivikebuffetti	165
Käyttäytymiseen liittyvät ongelmat	166
Käyttäytymisongelmien hoito	168
Stressi ja ahdistuneisuus	170
<i>Stressin aiheuttajia</i>	172
<i>Stressin oireita</i>	174
<i>Muutoksiin valmistautuminen</i>	175
<i>Stressin minimointi</i>	176
Aggressiivisuus	179
<i>Kissojen välinen aggressio</i>	180
<i>Pelkoaggressio</i>	183
<i>Leikki- ja saalistusaggressio</i>	184
<i>Silittelyyn liittyvä aggressio</i>	187
<i>Epäsuora aggressio</i>	189
Arkuus	190
Huonekalujen kynsiminen	191
Pitkittynyt imemiskäyttäytyminen ja kankaiden pureminen	193
Pica	195
Huonekasvien pureskelu	197
Häiritsevä ääntely	197
Turkinhoitoon liittyvät häiriöt	198
Kissojen karkottaminen	199
Ongelmat sisäsiisteydessä	201
<i>Sairaus?</i>	204
<i>Tarpeidentekoa vai merkkailua?</i>	206
<i>Kuivikelaatikko ja kuivike</i>	210
<i>Aversio eli välttely</i>	210
<i>Preferenssi eli mieltymys</i>	213
<i>Stressi ja ahdistuneisuus</i>	214
<i>Rangaistus vai palkkio?</i>	214
<i>Lääkehoito</i>	216
<i>Virtsatahrojen käsittely ja kohteen houkuttelevuuden vähentäminen</i>	217
<i>Tilan rajoittaminen</i>	218

Oppiminen	220
Tottuminen ja herkistyminen	220
Ehdollistuminen	221
Sosiaalinen oppiminen	224
Käyttäytymisen muokkaaminen	225
Vaihtoehtoinen käytösmalli	226
Palkitseminen ja rankaiseminen	227
Totuttaminen, siedättäminen ja vastaehdollistaminen	230

2 Hoito, terveys ja hyvinvointi 233

Kissan valinta	234
-----------------------	-----

Elinympäristö ja virikkeellistäminen	239
Saalistusleikit	245
Lelut	246

Ruokinta	251
Luonnollinen ravinto	252
<i>Proteiini</i>	253
<i>Rasva</i>	255
<i>Hiilihydraatti ja kuitu</i>	256
<i>Vesi</i>	256
<i>Vitamiinit sekä kivennäis- ja hivenaineet</i>	259
Ruokinta ja terveys	259
Ruokinta käytännössä	265
<i>Teollisten ruokien vertaileminen</i>	268
<i>Pentu ja emo</i>	270
<i>Ikääntyvä kissa</i>	271
<i>Ylipaino</i>	271
<i>Anoreksia eli syömättömyys</i>	279

Hoito ja terveydenhuolto	282
Kuljettaminen	282
Ulkoilu	289
Turkinhoito	293
Kynsienhoito	299

Hampaidenhoito	303
Tunnistusmerkintä	307
Lisääntymisen rajoittaminen	308
Steriloinnin ja kastroinnin vaikutukset terveyteen ja käyttäytymiseen	310
Virussairaudet ja rokottaminen	311
<i>Kissarutto</i>	312
<i>Kissaflunssat</i>	314
<i>Raivotauti</i>	314
<i>Leukoosi ja immuunikato</i>	315
<i>Tarttuva vatsakalvontulehdus</i>	316
Loiset	317
<i>Sisäloiset</i>	318
<i>Ulkoloiset</i>	324
Sisäloisten häätäminen	328
<i>Pennut ja emot</i>	329
<i>Aikuiset kissat</i>	330
Ulkoloisten häätäminen	331
Loishäätövalmisteet ja annostelu	331
<i>Loishäädöt ja muut lemmikit</i>	332

3 Klinikalla, hoitolassa ja löytöeläimenä 333

Kissa potilaana ja asiakkaana 334

Tilat ja materiaalit 335

Materiaalit	337
Koppien muut ominaisuudet	338
Eläinlääkäriaseman tilat	344
Löytöeläinten tilat	346
Hoitolatilat	349
Eläinten hyvinvoinnista huolehtiminen	350

Klinikalla 353

Ennen klinikalle saapumista	354
Tutkimushuoneessa	356
Käsittely ja kiinnipito	361
Käsittelyn apuvälineet	368

Leikkauksesta tai sairaudesta toipuvan kissan tukihoito	373
Hoito anestesian jälkeen	375
Yleisvointi ja kipu	378
Sairaana ja toipuvan kissan ruokinta	380
Kotihoito-ohjeet	382
Lääkkeiden antaminen	384
Löytöeläintoiminta	388
Löytöeläinten terveys ja vastustuskyky	391
Löytöeläintalon kapasiteetti	395
Pennut ja pentueet	396
Sterilointi ja kastroidi	399
Eutanasia	401
Villiintyneet kissat, kissalaumat ja viranomaisyhteistyö	403
Kiitokset	406
Lähteet ja taustakirjallisuus	408
Hakemisto	414

Saatesanat

Kissa on usein saanut kantaa harteillaan myyttisen ja mystisen eläimen viittaa. Se on nähty milloin mietiskelevän viisauden perikuvana, milloin taas paholaisen sanansaattajana.

Omasta näkökulmastaan kissa ei luonnollisesti ole lainkaan mystinen. Kissan käyttäytymistä määrittävät lajityypilliset seikat, kuten muillakin eläimillä. Geenit ohjaavat kissaa toimimaan siten kuin lajille on loogista – tässä tapauksessa pienikokoiselle petoeläimelle, jonka on myös itse varottava joutumasta isompien petojen ruokalistalle ja jonka luontainen elämäntapa on yksinelämisen ja seurallisuuden välimaastossa. Kuten eläimillä yleensä, myös kissalla yksilön omat kokemukset vaikuttavat suuresti siihen, mitä se kokee pelottavana ja mitä turvallisena tai houkuttelevana. Eläinten oppimisprosesseja ymmärtävä ihminen pystyy siksi vaikuttamaan kissan käyttäytymiseen paljon enemmän kuin mitä usein uskotaan. Ja kuten eläimet yleensä, kissa on autuaan tietämätön niistä kyvyistä viekkaaseen juonitteluun, joita sillä joskus yritetään nähdä. Kissa toimii omien senhetkisten tunnetilojensa ohjaamana: *Tässä sohvanmurkassa tuoksuu kissanpissalta, siihen on siis ennenkin pissattu, joten se on asiaankuuluva pissapaikka. Ihminen huutaa, joten on parasta mennä piiloon.*

Joidenkin ihmisten käyttäytyminen taas on kissan näkökulmasta hyvinkin mystistä. Ihmiset katsovat suoraan silmiin kuin hyökäystä suunnitteleva kolli, kaappaavat yhtäkkiä syliin tai äännelevät pitkiä sarjoja erilaisia äänneitä ja vaikuttavat oletettavan, että sen seurauksena pitäisi tehdä jotain toisin. Toiset taas käyttäytyvät turvallisen ennustettavasti: He antavat kissan tehdä aloitteen lähestymiseen eivätkä tuppaudu. He laskeutuvat seurustelemaan kissan tasolle eivätkä kumarru yläpuolelta kuin petoeläimet. He liikkuvat rauhallisesti ja välttävät aiheuttamasta kovia ääniä. He siis toimivat kaiken kaikkiaan kuin kissa.

Mitä paremmin kissanomistaja oppii ymmärtämään lemmikinsä käyttäytymistä ja kokemusmaailmaa, sitä antoisammaksi

yhteiselämä muodostuu molemmille osapuolille. Käytännön kokemus on korvaamaton osa kissaihmisenä kehittymistä, mutta myös tutkimustietoon tutustuminen on kullanarvoista. Se auttaa näkemään maailman entistä selvemmin kissan näkökulmasta ja oivaltamaan uusia syitä kotipiiristä tutuille tilanteille. Käyttäytymisen lisäksi myös muun muassa kissan ruokinta ja terveydenhuolto ovat alueita, joista saadaan edelleen uutta tutkimustietoa. Ajantasaisen tiedon seuraaminen auttaa pitämään lemmikin mahdollisimman terveenä.

Päivi Ylikorpi on tehnyt suuren palveluksen kissoille ja kissanomistajille kokoamalla tähän kirjaan perusteellisen paketin ajan tasalla olevaa tietoa. *Kissanhoidon käsikirja* on paras ja kattavin suomeksi saatavilla oleva kissojen hoito-opas. Siitä on ollut iloa ja hyötyä niin kissanomistajille, eläinlääkäreille, eläintenhoitajille, opiskelijoille kuin löytöeläintalojen vapaaehtoisillekin. Toivottavasti kirja kuluu entistäkin useampien kissanomistajien ja kissojen kanssa työskentelevien käsissä ja avaa heille uusia näkymiä kissojen maailmaan.

Helena Telkänranta

Helena Telkänranta on eläinten käyttäytymiseen erikoistunut tutkija, tietokirjailija ja tiedetoimittaja.